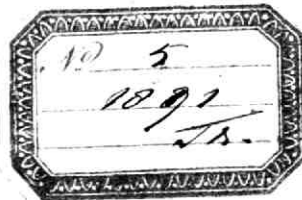

'Vrede zij Ulieden' : een toespraak

<https://hdl.handle.net/1874/234793>

mm 11283

Br. 1891

III, 20

REDE ZIJ LIEDEN

EENE TOESPRAAK

DOOR

Professor HENRY DRUMMOND

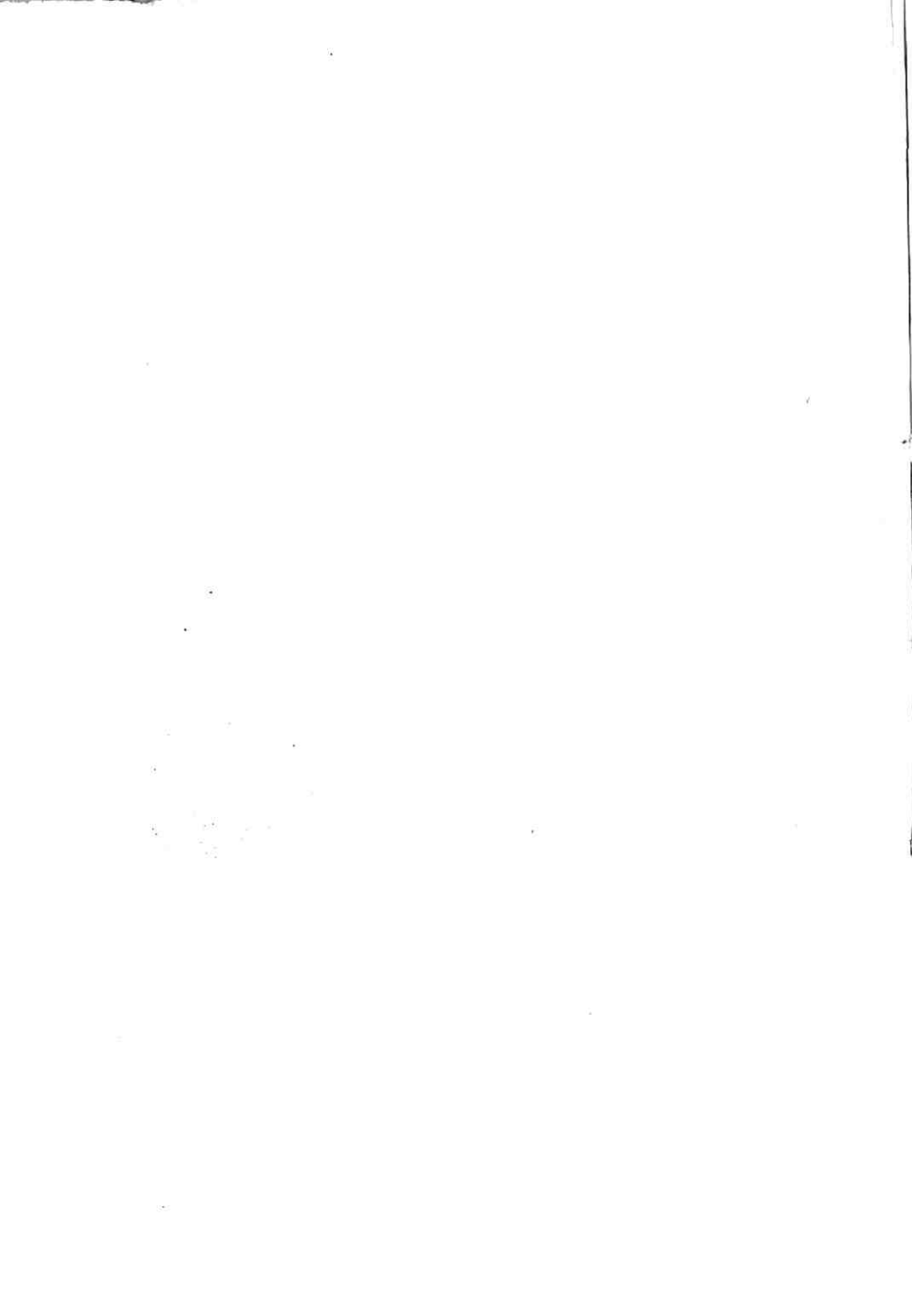
NAAR HET ENGELSCH

's GRAVENHAGE,
J. VAN GOLVERDINGE & ZON.
1891.

VREDE ZIJ ULIEDEN.

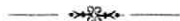
„VREDE ZIJ ULIEDEN”

EENE TOESPRAAK

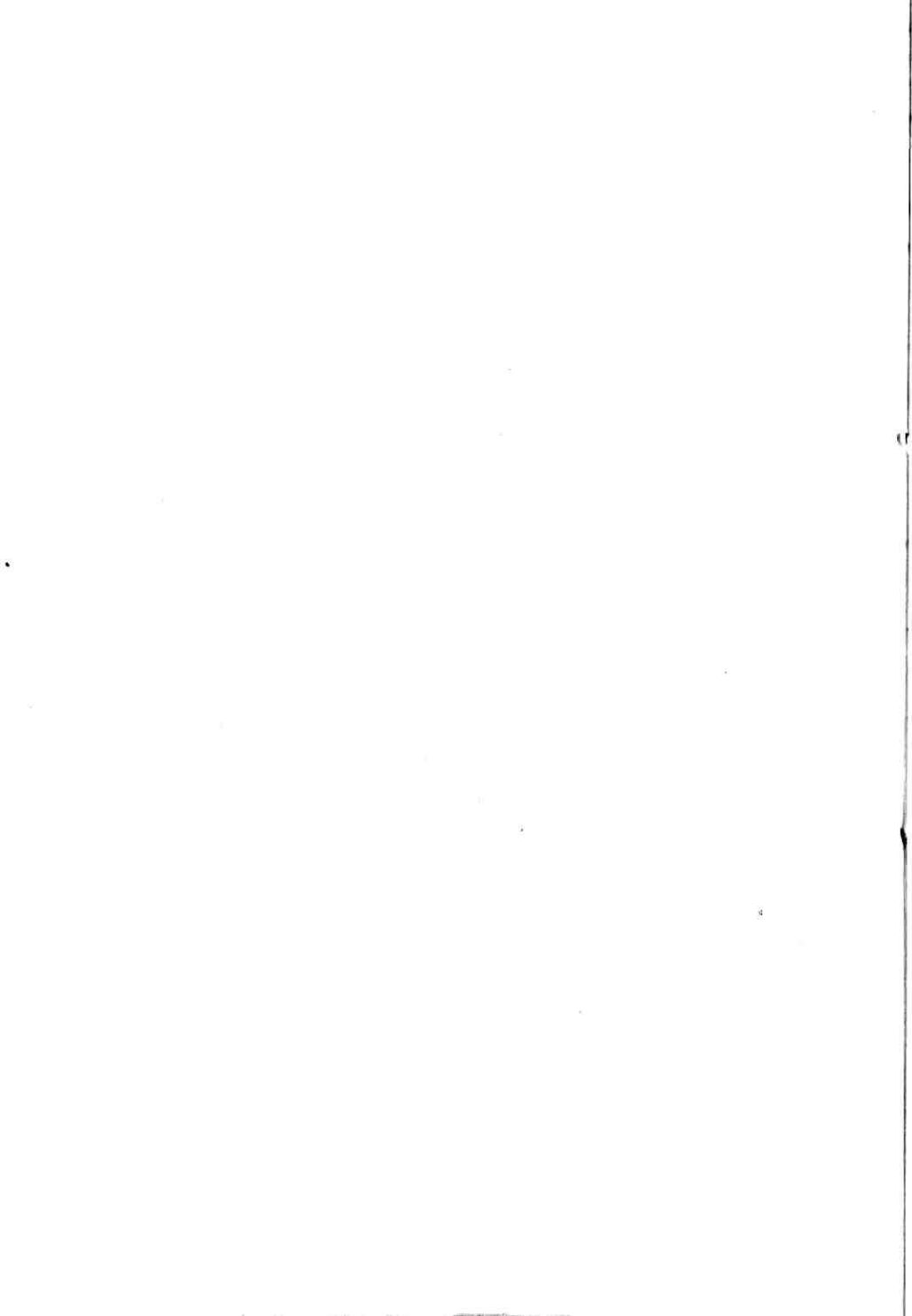
VAN

PROFESSOR HENRY DRUMMOND.

Naar het Engelsch.

's GRAVENHAGE,
J. VAN GOLVERDINGE & ZOON.
1891.

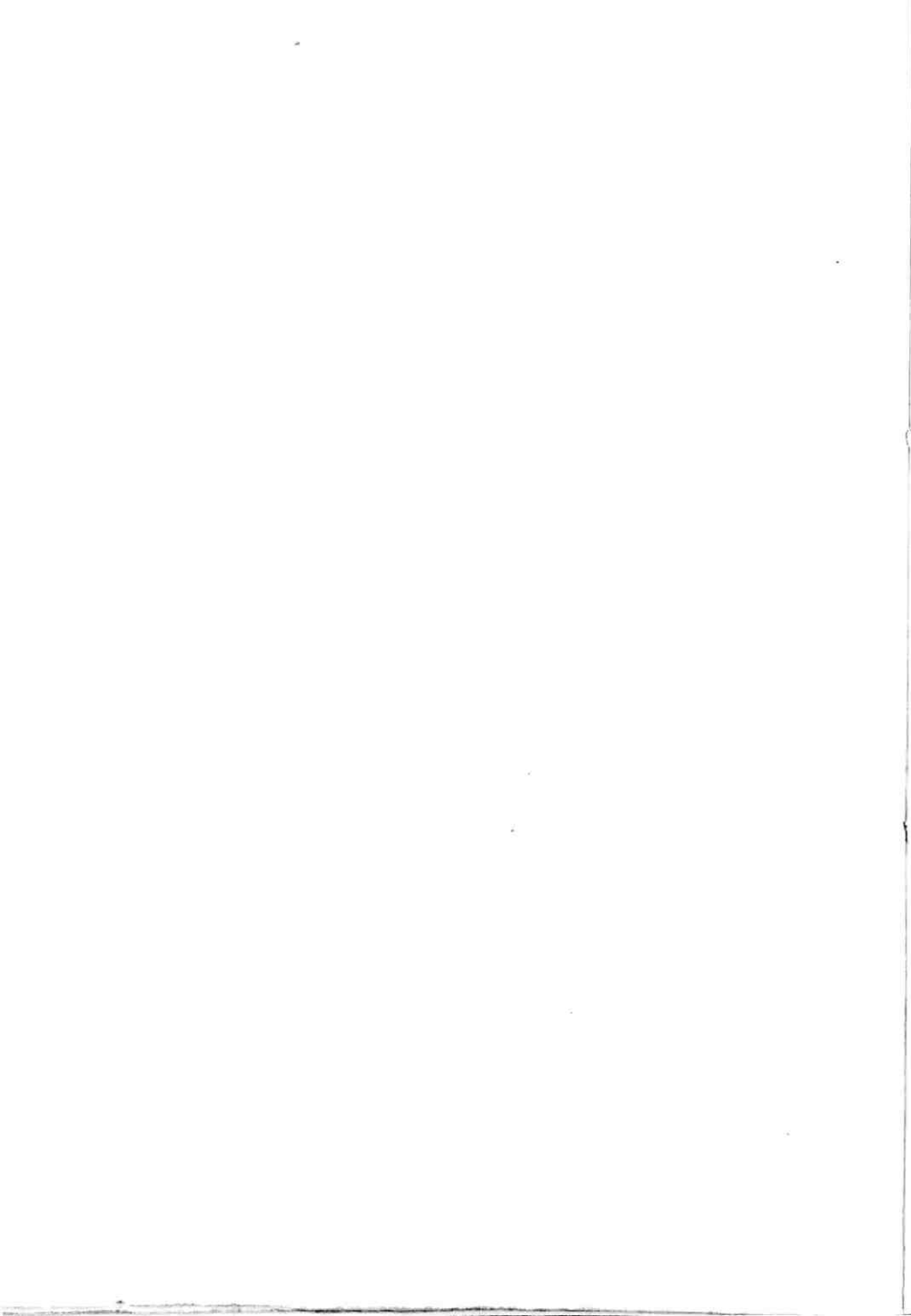

Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt; en Ik zal u rust geven.

Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uwe zielen.

Want Mijn juk is zacht, en Mijn last is licht.

Matth. 11 vs. 28—30.

INHOUD.

	Blz.
Voorrede	9
Vrede zij ulieden	14
Gevolgen vereischen oorzaken	15
Waartoe een juk dient	41
Hoe vruchten groeien	51

VOORREDE.

Onlangs hoorde ik op een morgen een prediker van naam spreken over „Rust”. Zijne preek was vol van schoone gedachten; maar toen ik mij zelven de vraag stelde: „hoe verklaart hij mij dat ik rust kan verkrijgen?” had ik geen antwoord. Het was zonder twijfel zijne bedoeling om practisch te preeken, en toch bevatte wat hij zeide geen op tastbare ervaring gegronde raad die mij kon helpen om de Rust te vinden, die mij voorgesteld was, toen ik mij dien namiddag weder onder de menschen bewoog. De schuld van den prediker was het echter niet, dat de vraag, waarop het hier voornamelijk aankwam,

onbeantwoord bleef. De geheele godsdienstige wereld verkeert in dit opzicht in schemerduister. En als het er op aankomt de rechte middelen te noemen tot het verkrijgen van licht in deze aangelegenheid, aarzelt zij, en tast klaarblijkelijk in nevelen om.

Dit gebrek aan samenhang tusschen de groote woorden van den godsdienst en het dagelijksch leven heeft ons allen verbijsterd en ontmoedigd. Het Christendom heeft de edelste woorden der taal in bezit: zijn litteratuur vloeit over van uitdrukkingen, die de verhevenste en zaligste gevoelens weergeven, welke de ziel eens menschen kunnen vervullen. Rust, Blijdschap, Vrede, Geloof, Liefde, Licht — deze woorden komen zoo gedurig in liederen en gebeden voor, dat iemand wel kon meenen daarin den hoofdinhoud van der christenen ervaring uitgedrukt te vinden. Maar hoe stellig zou men ontgoocheld worden, wanneer men het dagelijksche leven van de meesten onzer

van nabij gadesloeg. Ik geloof niet, dat wij ons zelve bewust zijn, hoezeer ons godsdienstig leven alleen in woorden bestaat, hoezeer wat wij christelijke ervaring noemen slechts kerktaal is, eene bloot godsdienstige phraseologie, bijna zonder inhoud, van wat wij waarlijk gevoelen en zijn.

Aan sommigen onzer komt het inderdaad voor, dat zij van de christelijke ervaringen verder af zijn, dan toen zij de eerste schreden zetten in de baan van het christelijk leven. Dat leven heeft ons niet gegeven wat wij er van hoopten. Wij hebben geen berouw, dat wij het aanvingen, maar het heeft ons teleurgesteld. Er zijn misschien tijden, waarin tonen van eene hemelsche muziek in onze zielen weerklinken; maar zulke ervaringen zijn zeldzaam en voor een oogenblik. Wij zijn ons niet bewust ze te bezitten. Het is eene verrassing, als zij tot ons komen. Wanneer zij ons verlaten, blijven wij zonder verklaring waarom dit geschiedt. Als wij hun terugkeer wenschen,

weten wij niet hoe wij ons dien verzekeren zullen.

Dit alles wijst op een godsdienst, waaraan een degelijke grondslag ontbreekt, op een zwak en ongelijkmatig christelijk leven. Het getuigt van een groot bankroet in die ervaringen, die aan het christendom zijn bijzonderen troost verleen en het aantrekkelijk maken voor de wereld; en van eene groote onzekerheid ten aanzien van een middel tot genezing. Het is, als wisten wij alles omtrent de gezondheid, behalve de wijze waarop wij haar verkrijgen kunnen.

Ik ben er ten volle van verzekerd, dat de oorzaak van de kwaal niet hierin ligt, dat de menschen niet ernstig gezind zijn. Dit is eenvoudig niet het geval. Alle christenen om ons heen matten zich af in het streven om beter te worden. Het feit, dat er zooveel verlangen naar bevrediging der geestelijke behoeften in de wereld is — in de harten van duizenden mannen en vrouwen, bij wie wij dit nooit zouden vermoeden; onder

de wijzen en nadenkenden; onder de jeugdigen en levenslustigen, die hun dorst zelden lesschen, en er nimmer voor uitkomen — dit feit is een van de wondervolste en treffendste in het leven. Wat vereischt wordt is niet meerdere warmte, maar meer licht; niet meerder kracht, maar dat eene betere richting worde gegeven, aan de krachten die reeds aanwezig zijn.

De volgende toespraak, wordt door mij aangeboden, als eene geringe bijdrage tot voorziening in deze behoefte, en in de hoop, dat zij eene helpende hand moge zijn voor allen, die Rust zoeken zonder ze te vinden, opdat zij een vasteren bodem betreden, eene groote eenvoudige, nimmer wankelende grondslag, die niet slechts den bodem aller christelijke ervaring, maar aller levenservaring, ja des levens zelf is.

VREDE ZIJ ULIEDEN.

Wat het Christelijke leven noodig heeft is, eenheid, vastheid, regel. Het is onmogelijk te denken, dat er geen middel zou bestaan tegen zijne ongelijkmatigheid en ordeloosheid of dat dit middel een geheim zou zijn. Evenzoo is het denkbeeld geheel te verwerpen, dat eenige weinige menschen door een gelukkig toeval of ten gevolge van een gelukkiger gemoedsgesteldheid — als bestond daar eene soort van kunstgreep voor — in het bezit van dit geheim zouden zijn gekomen. Het Christendom moet zijne vrucht kunnen doen rijpen voor menschen van elk temperament; en de weg zelfs tot zijne hoogste

hoogten moet eenen toegang hebben, die voor alle volkeren der wereld open staat.

Ik zal trachten langs een zeer gewoon pad naar deze toegang heen te leiden. Maar daar dit pad bijzonder weinig wordt betreden, en dikwijls onbekend is, waar het godsdienstige zaken betreft, moet ik mij voor een oogenblik bij de meest bekende van alle bekende waarheden ophouden.

GEVOLGEN VEREISCHEN OORZAKEN.

Niets van hetgeen in de wereld gebeurt geschiedt bij toeval. God is een God van orde. Alles wordt naar vaste beginselen, nooit wordt iets naar willekeur geregeld. De wereld, ook de godsdienstige wereld wordt geregeerd door wetten. Karakterontwikkeling is gebonden aan eene wet. Geluk is gebonden aan eene wet. De christelijke ervaringen

zijn gebonden aan eene wet. Dit vergetende, verwachten de menschen, dat Rust, Blijdschap, Vrede, Geloof in hunne zielen zullen dalen, gelijk sneeuw of regen daalt uit de lucht. Maar in werkelijkheid doen zij zulks niet; en indien zij zulks deden, dan zouden zij toch niet minder in werkingen, die voorafgingen, hun oorsprong hebben gevonden, en aan natuurlijke wetten onderworpen zijn. Regen en sneeuw dalen uit de lucht, maar niet zonder dat zij eene lange geschiedenis achter zich hebben. Zij zijn de rijpe gevolgen van oorzaken, die te voren hebben gewerkt. Evenzoo is het met Rust, en Vrede, en Blijdschap; zij ook hebben allen eene geschiedenis achter zich. Storm en wind en windstilte zijn geen toevalligheden, maar worden door voorafgaande omstandigheden veroorzaakt. Rust en Vrede zijn niet anders dan windstilte in 's menschen inwendig leven, en worden door even bepaalde als onvermijdelijke oorzaken teweeggebracht.

Stel het u zelven duidelijk voor: wij leven in eene wereld, waarin alles naar vaste regels, niets bij toeval geschiedt. Als eene huisvrouw een goed gebak maakt, dan is dit het resultaat van een nauwkeurig gevolgd, juist recept. Zij kan de aangegeven bestanddeelen niet ondereenmengen en voor bepaalden tijd op het vuur zetten, zonder dat dit resultaat wordt voortgebracht. Zij is het echter niet, die het gebak heeft gemaakt; de natuur heeft dat gedaan. Zij brengt verwante zaken bijeen; zij doet oorzaken in werking treden en deze oorzaken brengen het resultaat te weeg. Scheppend treed zij niet op, maar bemiddelend. Zij verwacht van toevallige oorzaken geene bepaalde gevolgen, want zij weet dat willekeurig gekozen ingredienten slechts een misbaksel zouden opleveren. Ditzelfde nu geldt van het verkrijgen van christelijke ervaringen. Bepaalde regels worden gevolgd, bepaalde gevolgen zijn daarvan het resultaat. Deze gevolgen kunnen niet anders dan

het resultaat zijn, maar dit resultaat kan nooit verkregen worden zonder de voorafgaande oorzaak. Resultaten te verwachten zonder voorafgaande oorzaken is hetzelfde als te verwachten, dat een gebak zal ontstaan, zonder bestanddeelen. Dat dit onmogelijke geschieden zal, is echter juist hetgeen men bijna algemeen zich voorstelt, in betrekking tot geestelijke goederen.

Wat ik nu hoofdzakelijk wensch te doen, is u deze eenvoudige wet van oorzaak en gevolg in betrekking tot de geestelijke wereld helpen vatten. En in plaats van deze wet in 't algemeen toe te passen op beurtelings al de christelijke ervaringen, zal ik liever hare toepassing op eene enkele in bijzonderheden nagaan, en kies, daartoe als voorbeeld, de Rust. En ik denk, dat ieder, die de toepassing in dit enkele geval volgt, in alle andere gevallen, zelf de toepassing zal kunnen maken.

Neem een volzin als dezen: de onderzoekers van Afrika zijn blootgesteld aan koortsen, die

rusteloosheid en delirium veroorzaken. Let op de uitdrukking: „die rusteloosheid veroorzaken.” *Rusteloosheid heeft eene oorzaak.* Natuurlijk zou dus ieder, die van rusteloosheid bevrijd wenschte te worden, aanstonds beginnen met die oorzaken te bestrijden. Zoolang deze niet waren verwijderd, zou een geneesheer honderd middelen kunnen voorschrijven, en zouden deze allen beurtelings kunnen worden aangewend, zonder dat de geringste uitwerking werd verkregen. In het Scheppingsplan van de wereld zijn de dingen zoo geregeld, dat bepaalde gevolgen uit bepaalde oorzaken moeten voortkomen, en bepaalde oorzaken moeten zijn te niet gedaan, voor dat bepaalde gevolgen kunnen ophouden. Aan zekere gedeelten van Afrika is onafscheidelijk verbonden, de fysieke ervaring die koorts wordt genoemd; aan deze koorts is wederom eene ervaring des geestes onafscheidelijk verbonden, die rusteloosheid en delirium wordt geheeten. De afdoende manier om

aan deze geestes ervaring een einde te maken , zou zijn een einde te maken aan de fysieke en het middel om de fysieke ervaring te doen ophouden , zou zijn Afrika te doen verdwijnen , of er niet meer heen te gaan. Dit geldt nu ook ten aanzien van alle andere soorten van rusteloosheid. Elke andere vorm en soort van rusteloosheid in de wereld heeft evenzeer eene bepaalde oorzaak , en kan evenzeer alleen worden weggenomen door verwijdering van die oorzaak , waaruit zij voortkomt.

Dit alles is ook van toepassing op Rust. Rusteloosheid heeft eene oorzaak: moet *rust* er dan ook niet eene hebben? Noodwendig. Als wij leefden in eene wereld, waarin het toeval heerschte, zou dit niet zoo zijn, maar daar alles in de wereld naar vaste regels geschiedt, kan het niet anders zijn. Rust, zij het lichamelijke of zielerust, geestelijke rust, elke soort van rust heeft eene oorzaak, even zeker als rusteloosheid er eene heeft. Nu is

er verscheidenheid van oorzaken. Elk bijzonder gevolg heeft zijn bijzondere oorzaak, en geen andere; en als men een bepaald gevolg wenscht te verkrijgen, moet de daarmede corresponderende oorzaak in werking worden gebracht. Het is te vergeefs, dat vernuftig uitgedachte plannen aan de hand worden gedaan, of dat men de gewone godsdienstige oefeningen volbrengt, in de hoop dat de Rust op de eene of andere wijze zal komen. In het christelijke leven heerscht niet het toeval, maar de wet van oorzaak en gevolg. Het gansch heelal is een voortdurend protest tegen de ongerijmdheid van de verwachting, dat men gevolgen van geestelijken aard, of welke gevolgen ook, zal verkrijgen, zonder zich aan hunne eigenaardige oorzaken te houden. De groote Meester heeft met een enkele vraag aan deze dwaasheid een slag toegebracht, die voor haar de genadeslag had moeten zijn: „leest men ook druiven van doornen of vijgen van distelen?”

Waarom echter gaf de groote Meester aan Zijne volgelingen geen volledig onderricht? Waarom deelde Hij ons bijvoorbeeld niet mede, op welke wijze Rust kan verkregen worden? Het antwoord is, dat Hij dit deed. Maar deed Hij het volledig, in duidelijke woorden? Ja, volledig, in duidelijke woorden, heeft Hij ons de oorzaak van Rust aangewezen. Het zijn woorden, waarmede bijna ieder onzer sinds zijne vroegste jeugd bekend is geweest.

Hij begint bijna zoo, gelijk gij u herinnert — want gij weet terstond op welke plaats ik doel — alsof Rust zonder oorzaak kon verkregen worden. „Komt tot Mij,” zegt Hij, „en Ik zal u rust *geven*.”

Volgens dit woord wordt Rust klaarblijkelijk als een genadegave geschonken; men heeft slechts tot Hem te komen; Hij wil haar geven aan ieder, die haar van Hem begeert. Maar met den volgenden volzin, wordt hieraan oogenblikkelijk een nadere

bepaling toegevoegd, die dit alles terug neemt. Wat de eerste zin schijnt te zeggen, is dan ook vrij wel onmogelijk. Hoe toch kan in de letterlijke beteekenis van het woord, Rust worden *gegeven*? Men kan zoo min Rust aan een ander geven, als men hem lachen kan geven. Wij spreken van lachen „verwekken”, en dat kunnen wij; maar wij kunnen het niet geven. Als wij spreken van smart aandoen, dan weten wij volmaakt goed, dat wij geen smart kunnen geven. En als wij genoeg willen geven, kunnen wij de omstandigheden slechts zoo regelen, dat zij genoeg zullen veroorzaken. In zekeren, wonderbaren zin, kan een edele persoonlijkheid, allen die onder zijn invloed komen, bezielen met vrede en vertrouwen. Er zijn menschen die voor anderen zijn, wat de schaduw van eene groote rots is in een dor en droog land. Veel meer kan Christus dat zijn; veel meer kan Hij het zijn als de volmaakte Mensch; veel meer nog als de Heiland der wereld.

Maar het is niet hier van, dat ik spreek. Toen Christus zeide, dat Hij den menschen Rust wilde geven, bedoelde Hij alleen, dat Hij hen den weg wijzen wilde, waarin zij te vinden is. Niet bij wijze van overdracht wilde of kon Hij Zijne eigene Rust aan hen schenken. Hij kon hun slechts voorschrijven, hoe Rust verkregen wordt. Dat was alles. Maar Hij wilde deze Rust niet voor hen bereiden; ten eerste lag het niet in Zijn plan dit te doen; ten andere waren de menschen niet zoo geschapen, dat Hij ze voor hen bereiden kon; en in de derde plaats was het duizendmaal beter, dat ieder voor zich zelve Rust zoekt.

Dat dit de bedoeling is, gelijk ik zeide, blijkt uit de keuze van woorden in den tweeden volzin: „Leer van Mij en gij zult Rust *vinden*.” Rust is dus niet iets, dat als geschenk kan worden ontvangen, maar iets, dat moet worden *verkre*gen. Niet door een daad voor eens, maar ten gevolge van een voortgaande handeling komt zij in ons

bezit. Zij kan niet in een gelukkig uur worden gevonden, gelijk men een schat vindt, maar slechts langzamerhand, gelijk men kennis verwerft. Zij kan inderdaad zoo min als kennis in een oogenblik worden verkregen. Er moet een ontvankelijke bodem voor haar worden toe bereid. Het is met haar als met eene fijne vrucht, die slechts in een bepaald klimaat, op eene bepaalde hoogte wil groeien. Het is met haar als met alle gewas, dat zich geleidelijk ontwikkelen en langzamerhand rijpen wil.

Den aard van dit langzaam voortgaand proces wijst Christus duidelijk aan, als Hij zegt, dat wij Rust moeten verkrijgen door *leeren*. „Leert van Mij,” zegt Hij, „en gij zult rust vinden voor uwe zielen.” Let nu op de buitengewone oorspronkelijkheid van deze uitspraak. Hoe nieuw is de verbinding van deze twee woorden: „leeren” en „rust.” Hoe weinigen onzer hebben ze ooit met elkaar in verband gebracht — ooit gedacht, dat

men door leeren zich Rust eigen moet maken, ooit er zich op toegelegd, gelijk zij zich zouden toeleggen op het leeren van eene taal; ooit er zich in geoefend, gelijk zij in het vioolspelen zich oefenen zouden. Blijkt hieruit niet, hoe volkomen nieuw de leer van Christus nog voor de wereld is, dat zulk een oud en veel gebruikt gezegde nog zoo weinig toepassing vindt? Het laatste, waaraan de meesten onzer gedacht zouden hebben, zou geweest zijn *rust* met *werken* te verbinden.

Waarop moet de arbeid gericht zijn? Wat is het, dat, grondig geleerd, de ziel des menschen Rust zal doen vinden? Christus beantwoordt deze vraag zonder de minste aarzeling. Hij noemt bepaald twee dingen: zachtmoedigheid en nederigheid. „Leert van Mij,” zegt Hij, „dat Ik *zachtmoedig* ben en *nederig* van hart.” Deze beide zijn niet willekeurig gekozen. Het is bepaald aan deze schoone hoedanigheden, dat Rust is verbonden. In 't kort, leert deze in beoefening brengen, en

gij hebt reeds Rust gevonden. Deze , als zij eenmaal waarlijk aanwezig zijn , zijn de rechtstreeksche oorzaken van Rust ; zullen haar terstond teweeg brengen ; kunnen niet anders dan haar terstond teweeg brengen. En als gij een enkel oogenblik nadenkt , zult gij inzien , dat dit niet anders zijn kan , want oorzaken zijn nooit bij toeval wat zij zijn , en het verband tusschen oorzaak en gevolg zoo hier als elders ligt diep in het wezen der dingen geworteld.

Welk is dan hier dat verband ? Ik antwoord met eene andere vraag : welke zijn de voornaamste oorzaken van *onrust* ? Als gij u zelven kent , zult gij zeggen : Hoogmoed , Zelfzucht , Eerzucht. Wanneer gij terug ziet op de jaren , die achter u liggen , stemt gij dan niet toe , dat wat ze voornamelijk ongelukkig maakte , was de opeenvolging van grievende bejegeningen en voor het meeren-deel onbeduidende teleurstellingen , die het leven te midden van anderen , voor u met zich bracht ?

Zware beproevingen komen met lange tusschenpoozen, en wij bestrijden ze om hun het hoofd te bieden; maar het zijn de kleine botsingen in ons dagelijksch verkeer met elkander, het geharrewar waarin wij door beroep of arbeid met anderen komen, de oneenigheid in den huisselijken kring, de beschaming, aan onze eerezucht bereid, de tegenwerking, die onze wil ondervindt, de slagen, aan onze inbeelding toegebracht, waardoor inwendige vrede onmogelijk wordt gemaakt. Gekwetste ijdelheid, teleurgestelde verwachtingen, onbevredigde zelfzucht — deze zijn van oudsher de gewone bronnen van 's menschen onrust.

Het is nu duidelijk, waarom Christus de tegenovergestelde eigenschappen noemt, waar het betreft het bekomen van Rust. Zachtmoedigheid en nederigheid sluiten dezen uit. Zij genezen van ~~van~~ onrust, door haar onmogelijk te maken. Zij zijn geen middelen, die slechts eenige baat geven tegen uitwendige verschijnselen, maar zij tasten

dadelijk de oorzaak der kwaal aan en nemen die weg. Aan het onophoudelijk verdriet van een zelfzuchtig leven kan men aanstonds een einde doen komen, door zachtmoedigheid en nederigheid van hart te leeren; wie deze deugden leert is er voor immer tegen beveiligd. Het is een bekoorlijk leven, dat hij voortaan leeft. Christen worden is eene liefelijk werkende inenting ondergaan, eene instorting van gezond bloed in eene aan bloedarmoede of bloedvergiftiging lijdende ziel. Geen koorts heeft macht over een volmaakt gezond lichaam; geen koorts der onrust kan storing brengen in eene ziel, die in de atmosfeer van Christus geademd en Zijne wegen geleerd heeft. De menschen zuchten: „och, dat mij iemand vleugelen eener duive gave, opdat ik mocht henen vliegen en rust vinden.” Maar henen vliegen zal ons niet baten. „Het koninkrijk Gods is *binnen ulieden*.” Ons verlangen naar Rust wil altijd naar de hoogte, en zij ligt in de diepte.

Water staat eerst dan stil, als het de laagst gelegen plaatsen bereikt heeft. Evenzoo gaat het met den mensch. Wees daarom nederig. De mensch, die in het geheel geen dunk van zich zelven heeft, kan niet gegriefd worden, als anderen hem miskennen. Wees daarom zachtmoedig. Hij, die niets verwacht, kan zich niet ergeren, als hij niets verkrijgt. Het spreekt van zelf, dat het zoo is. De nederige en zachtmoedige mensch staat in der daad boven alle andere menschen en heeft alle dingen onder den voet. Hij beheerscht de wereld omdat hij zich niet om haar bekommert. De gierigaard bezit niet het geld, het geld bezit hem; maar de zachtmoedige bezit het. „De zachtmoedigen”, zegt Christus, „beërven het aardrijk”. Zij koopen het niet; zij veroveren het niet; maar zij beërven het.

Er zijn menschen, die door de wereld gaan, scherp uitzien, of zij ook met minachting worden bejegend, en zij zijn natuurlijk ongelukkig,

want zij achten zich telkens zoo bejegend — namentlijk in hun verbeelding. Men moet met zulke menschen evenzeer medelijden hebben als met de werkelijk armen. Zij zijn de zedelijk onbeschaafden. Zij hebben geen werkelijke opvoeding gehad, want zij hebben nooit geleerd, hoe men moet leven. De kunst van leven is den meesten onbekend? Wij groeien in het wilde op, en brengen de bloot dierlijke drijfveeren der natuurlijke wijze van handelen uit de dagen der kindsheid in het rijpe leven over. En het komt niet bij ons op, dat in dit alles verandering moet plaats vinden, dat veel daarvan door het tegenovergestelde moet worden vervangen; dat het leven van alle schoone kunsten, de schoonste is; dat deze kunst met levenslang geduld moet worden geleerd, en dat al de jaren onzer vreemdelingschap samen, te kort zijn om haar volkomen meester te worden.

Dit is nu de strekking van het Christendom —

den menschen de kunst van leven te leeren. En zijne geheele methode is aangegeven in dit ééne woord: „leert van Mij.” Onderscheiden van alle andere opvoedingsmethoden, wordt hier de opleiding bijna uitsluitend van één persoon ontvangen. Geen boeken, of verhandelingen, of belijdenis schriften, of leerstelsels kunnen haar geven. Zij wordt door eene studie van het leven verkregen. Christus sprak nooit veel over de christelijke deugden in woorden alleen. Hij gaf ze in Zijn leven te zien, zij waren in Hem verpersoonlijkt. Wij hebben Hem echter niet maar na te bootsen. Wij leeren Zijne kunst van leven, door met Hem te leven, gelijk oudtijds leerlingen met hunne meesters leefden.

Begrijpen wij het nu allen? Als Christus de vermoeiden en belasten tot Zich noodigt, roept Hij hen, om een nieuw leven aan te vangen op den grondslag van een nieuw beginsel, van Zijn eigen beginsel namelijk. „Let op Mijne wijze van handelen,”

zoo zegt Hij „Volgt Mij.” Neemt het leven op, gelijk Ik het opneem. Weest zachtmoedig en nederig, en gij zult Rust vinden.”

Ik zeg niet, merk dit wel op, dat het christelijk leven voor ieder of voor eenig mensch een pad van rozen kan zijn. Geen weg, waarin men tot het een of ander gevormd wordt, kan dit zijn. En misschien zouden sommigen, als zij wisten, hoeveel in dat eenvoudige „Leert van Mij” van Christus ligt opgesloten, zich niet met zulk een luchthartigheid in Zijne school begeven. Want er moet in deze school niet alleen veel geleerd, maar ook veel afgeleerd worden. Velen treden haar in het geheel niet binnen, voordat hun oorspronkelijke aanleg half verloren is gegaan, en hun karakter zijn vasten vorm heeft aangenomen. Het is moeilijk wiskunde te leeren, als men vijftig jaar oud is — veel moeilijker is het op dien leeftijd te leeren, hoe men een christen wordt. Eenvoudig te leeren wat het zegt „zachtmoedig en nederig” te

zijn, kan iemand, die in zijne jeugd daarin niet onderwezen werd, de helft kosten van hetgeen hem het meest waard is op aarde. Hebben wij er bijvoorbeeld een klaar besef van, dat de gewone school, waarin nederigheid geleerd wordt, die van *vernedering* is? Er is daarvoor waarschijnlijk geen andere school; en het is een hoogst ernstig besluit, wanneer iemand zich als leerling in deze school laat opnemen. Er is daar wel veel Rust, maar er is daar ook veel Werk.

Ik zou verkeerd handelen, als ik, hoewel de lichtzijde van het christelijk leven mijn onderwerp is, zweeg van het kruis, aan dat leven verbonden, en de kosten er van als zeer gering voorstelde. Maar het geeft aan dit kruis eene meer bepaalde strekking en eene meer bijzondere waarde, als wij het dus in rechtstreekschen oorzakelijk verband brengen met den wasdom van het innerlijke leven. Onze gewone denkbeelden aangaande den „zegen der beproeving” zijn gemeenlijk al even vaag als

onze bespiegelingen over christelijke ervaring. Wij gelooven, dat „op de een of andere wijze” de beproeving ons goed doet. Maar het is hier niet de kwestie van „op de een of andere wijze,” de beproeving heeft een bepaald, vooruit te berekenen, noodzakelijk, immers aan de strengste wet van oorzaak en gevolg gebonden, resultaat. Als iemand bijvoorbeeld zijn fortuin verliest, dan is daarvan het eerste gevolg, dat hij vernederd wordt; en het gevolg der vernedering is, gelijk wij zoo even gezien hebben, dat hij er nederig door wordt gemaakt; en het gevolg van zijne nederigheid is Rust. Dit is klaarblijkelijk een omweg om tot Rust te komen: maar de natuur volgt bij haar werken gewoonlijk den weg van geleidelijke ontwikkeling; en het is niet zeker, dat er een andere weg is om nederig te worden, of om Rust te vinden. Het zou de zaak vereenvoudigen, als de mensch zich zelve nederig kon maken, wanneer hij wilde; maar wij zien niet, dat hij dit kan. Daarom

moeten wij allen in den smeltkroes der beproeving. Daarom is het afsterven aan de lagere natuur, de dood der zelfzucht, de naaste poort en de zekerste weg ten leven.

Maar hiermede heb ik slechts ten halve de waarheid gezegd. Het leven van Christus was uitwendig zoo onrustig als er ooit een geweest is, het was onophoudelijk aan geweldigen storm en golfslag blootgesteld, totdat Zijn afgemat lichaam werd gelegd in het graf. Maar Zijn innerlijk leven was alseenespiegelgladde zee. Daarbinnen heerschte altijd groote stilte. In welk oogenblik gij tot Hem waart gegaan, gij zoudt immer Rust bij Hem hebben gevonden. Zelfs als de bloedhonden in Jeruzalems straten Hem vervolgden, wendde Hij zich tot Zijne discipelen met de aanbieding van „Zijn Vrede” als Zijn laatste legaat. Niets kon ook maar voor een oogenblik de heldere kalmte in Christus leven op aarde verstoren. Tegenspoed kon Hem niet deren: Hij kende geen voorspoed.

Om voedsel, kleeding, geld — voorname oorzaken van onrust voor de meeste menschen — bekommerde Hij zich eenvoudig niet; zij speelden geen rol in Zijn leven; Hij wijdde er geen aandacht aan. Zijn ziel kon niet in beroering worden gebracht, door geringschatting; Hij had reeds van allen roem bij de menschen afstand gedaan. Hij zweeg op beledigingen. „Als Hij gescholden werd, schold Hij niet weder.” In één woord, niets kon de wereld Hem aandoen, dat slechts voor een oogenblik, de kalmte van Zijn zieleleven kon verstoren.

Zulk een leven, alleen reeds als leven, is geheel eenig. Slechts als wij zien wat zij in Hem was, kunnen wij weten wat Rust eigenlijk is. Zij bestaat niet in aandoeningen, zoomin als in afwezigheid van aandoeningen. Zij is niet een heilig gevoel, dat over ons komt in de kerk. Zij is niet een invloed die de stem des predikers op ons uitoefent. Zij is niet iets dat de natuur, de muziek en poëzie ons

meedeelen , hoewel deze allen iets kalmeerends hebben. Rust is — de geest, vrij geworden van zich zelve. Zij is het volkomen evenwicht der ziel; het volkomen gewapend zijn van den inwendigen mensch tegen de macht van alle uitwendige dingen; het bereid zijn op alles, wat zich onverwacht kan voordoen; de onwankelbaarheid van gevestigde overtuigingen; de eeuwige kalmte van een onkwetsbaar geloof; de stilheid van een hart, dat rust in God. Zij is de gemoedsstemming van den mensch, die met Browning zegt: God is in Zijn hemel, alles gaat wél op aarde.

Twee schilders vervaardigden ieder eene schilderij om hunne opvatting van Rust aanschouwelijk te maken. De voorstelling, welke de eene zich koos, was die van een stil, eenzaam gelegen meer te midden van ver verwijderde bergen. De andere bracht op zijn doek een bruisenden waterval; een teere berkenboom boog over den schuimenden vloed zich heen; terwijl aan het uiterste einde van

een tak, bijna bespat door het schuim van het water een roodborstje op zijn nest zat. Wat de eerste schilderij te zien gaf, wasslechts onbeweeglijkheid; wat de laatste te zien gaf was *Rust*. Want in Rust zijn altijd twee elementen — kalmte en krachtsontwikkeling; stilheid en storm; schepping en vernietiging; onbevreesdheid en schroomvalligheid. Zoodanig was de Rust in Christus.

Uit dit alles blijkt ten duidelijkste, dat Hij waarlijk de kunst van leven verstond. Dit alles is de volnraaktheid van leven, van leven in den eenvoudigen zin genomen, van op de beste wijze door de wereld te komen. Van daar Zijn verlangen om Zijn begrip van leven aan anderen mede te deelen. Hij kwam, zoo als Hij zeide, om den menschen leven, waarachtig leven, een rijker leven dan zij leefden te geven: „het leven”, gelijk de schoone uitdrukking luidt in de herziene vertaling, „dat waarlijk leven is.” Dit is het, wat Hij zelf bezat, dit, wat Hij der gansche menschheid aan-

biedt. Hierom riep hij allen, die schier doelloos geleefd hadden, die vermoeid en belast waren, rechtstreeks op, om tot Hem te komen. Hun wilde Hij Zijn geheim leeren, opdat ook zij zouden leeren kennen. „het leven, dat waarlijk leven is”.

WAARTOE EEN JUK DIENT.

Er is nog iets duisters op te helderen. Aan de woorden „leert van Mij” voegt Christus eene ontmoedigende bepaling toe: „*neemt mijn juk* op u, en leert van Mij”. Waarom, indien al het voorafgaande waar is, spreekt Hij van een *juk*? Waarom, terwijl Hij in het eene oogenblik belooft Rust te zullen geven, komt in het andere het woord „*last*” over Zijne lippen? Is het christelijk leven dan ten slotte toch wat Zijne vijanden meenen — een druk te meer bij de reeds zoo groote ellende des levens, een bovenmatig pijnlijke nauwgezetheid in het vervullen der plichten, een lastig zich houden aan godsdienstige gebruiken,

een drukkende beperking en band voor al wat blij en vrij is in de wereld? Is het leven niet moeielijk en zorgelijk genoeg, ook zonder dat het door nog een ander juk wordt belemmerd?

Het is verwonderlijk, dat een zoo in het oog vallend misverstand van deze eenvoudige woorden ooit in zwang is kunnen komen. Hebt gij wel eens stil gestaan bij de vraag, waartoe een juk eigenlijk dient? Strekt het om eene last te zijn voor het dier, dat het draagt? Het strekt juist tot het tegendeel. Het dient om zijne last licht te maken. Anders dan door middel van een juk aan den os verbonden, zou de ploeg voor dezen iets onverdragelijks zijn. Nu hij door middel van een juk wordt getrokken, is hij hem dragelijk. Een juk is geen marteltuig, het is een instrument van barmhartigheid. Het is geene boosaardige uitvinding om het werk zwaar te doen vallen, het is eene uitnemende uitvinding om zwaar werk te verlichten. Het heeft niet de strekking om smart

te veroorzaken, maar om voor smart te bewaren. En toch spreekt men van het juk van Christus alsof het een slavenjuk ware, en ziet hen, die het dragen, met medelijden aan. Eeuwen lang zijn er preeken gehouden over „het juk van Christus”; sommige predikers stelden met welgevallen de strenge eischen van het christendom in het licht; sommigen zochten in deze eischen de merk teekenen van zijne goddelijke herkomst; anderen verontschuldigten en verzwakten ze; wêer anderen verzekerden ons, dat, schoon het een zeer hard juk is, dat het christendom oplegt, het toch in geen vergelijking kan komen met de positieve zegeningen, die het christendom schenkt. Hoe menigeen, voornamelijk onder de jeugdigen van jaren, zijn alleen door deze verkeerde uitlegging voor altijd van het koninkrijk Gods weggedreven. In stede van Christus aantrekkelijk te maken stellen zulke preeken Hem voor als iemand, die lasten oplegt, die door het stellen van nietige

beperkingen het aardſche leven moeielijk maakt, die tot zelfverloochening roept waar geen zelfverloochening noodig is, die ellende maakt tot een deugd onder voorwendſel, dat dit het juk van Christus is, en geluk tot iets misdadigs, omdat de vroolijken dit juk liefſt ontwijken. Volgens deze opvatting zijn Christenen in het beſte geval, de ſlachtoffers van een drukkend levens lot; hun leven is eene boetedoening; en hun hoop voor de toekomstige wereld wordt gekocht met een langdurig martelaarschap in de tegenwoordige.

Het misverſtand is ontſtaan door dat men het woord „juk” hier in dezelfde zin op vatte, als waarin het voorkomt in de uitdrukkingen „onder het juk”, of „het juk in zijne jeugd dragen”. Maar in de beeldſpraak, die Christus bezigt, is het niet het *jugum* van den Romeinſchen ſoldaat, maar het eenvoudig „tuig” of „gareel om den hals van den os”, door den Ooſterſchen landman gebruikt. Het is in letterlijken zin het houten juk,

gelijk Hij dat waarschijnlijk dikwijls met Zijne eigene handen in de timmermanswinkel maakte. Hij kende het verschil tusschen een zacht en een hard juk, tusschen een, dat slecht, en een, dat goed paste; Hij kende ook het onderscheid, dat het eene met het andere maakte voor het geduldige dier, dat het te dragen had. Het harde juk schaafde het vel af, en de last werd met moeite — het zachte juk deed geen pijn, en de last werd gemakkelijk getrokken. Het slecht passend tuig was eene kwellling; het wel passend gareel eene „verlichting”. En wat is de last, waarvan Christus sprak? Het is niet eene last, die in het bijzonder op de Christenen gelegd wordt, eene eenige strat die alleen zij moeten dragen. Het is de last die alle menschen dragen. Het is eenvoudig het leven, het menschelijk leven zelf, de algemeene last des levens, die allen met zich mede moeten voeren, van de wieg tot aan het graf. Christus zag, dat den menschen het leven zwaar viel. Voor

sommigen was het eene mislukking, voor velen een treurspel, voor allen worsteling en moeite. Hoe deze last des levens het best te dragen, was het vraagstuk, waarmede de geheele wereld zich had bezig gehouden. Het is nog het vraagstuk, naar welks oplossing de geheele wereld zoekt. En dit is de oplossing, door Christus gegeven: „Draagt haar gelijk Ik haar draag. Neemt het leven op, gelijk Ik het opneem. Bezie het van uit Mijn gezichtspunt. Verklaart het volgens Mijne beginselen. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, en gij zult ondervinden dat het leven u licht valt. Want mijn juk is zacht, het doet gemakkelijk dragen, het past goed op de schouders, en *daarom* is Mijn last licht.”

Er wordt hier geen recht gegeven tot het vermoeden, dat de godsdienst iemand van het dragen van lasten bevrijden zal. Dat zou hetzelfde zijn als hem vrijmaken van leven, daar het leven zelf de last is. Wat het Christendom bedoelt is

deze last dragelijk te maken. Het juk van Christus is niet anders dan Zijn geheim om het menschelijk leven licht te doen vallen, Zijn voorschrift voor de beste wijze van leven. De menschen spannen zich op verkeerde en onbeholpen manier voor hun arbeid in, zij trekken hunnen last, maar met een hulpmiddel dat reeds lang verouderd is. Op zijn best bestaat dit, in een hard, kwalijk passend gareel, dat hun voortdurend de nek wondt, daar zij het dikwijls aanleggen op de plaats waar deze het gevoeligst is; en door voortdurend volharden in deze verkeerde wijze van handelen, neemt deze gevoeligheid toe, totdat hun geheele wezen prikkelbaar en uiterst aandoenlijk is geworden.

Dit is de oorsprong o. a. van een kwaal, die „lichtgeraaktheid” wordt genoemd, eene kwaal, die ondanks haar onschuldigen naam, eene van de voornaamste bronnen van rusteloosheid is in de wereld. Lichtgeraaktheid, als zij chronisch wordt, is een ziekte-toestand van den innerlijken

mensch. Zij is op de spits gedreven zelfzucht; inbeelding zonder grenzen. De genezing wordt verkregen door het juk naar eene andere plaats te verschuiven; door ons met menschen en dingen op een andere wijze, in aanraking te doen komen; door zachtmoedig en nederig van hart te worden terwijl de oude natuur gevoelloos wordt, doordat wij niet meer, als vroeger, aan haar toegeven. Het is het schoone werk, dat het christendom allerwege verricht, dat het de last des levens geschikt maakt voor hen, die haar dragen, en dezen voor haar. Het bezit eene gansch wonderbare gave van genezing. Zonder aan de menschelijke natuur eenig geweld aan te doen, brengt het haar in overeenstemming met het leven, in harmonie met alle omringende dingen, en doet hen, die door de moeiten en het stof dezer wereld geteisterd haast niet meer voort kunnen, herstellen tot een nieuw en hooger leven. Alleen reeds door in het perspectief van het leven en in de

verhoudingen der dingen verandering te brengen, bezit het een geheel bijzonder vermogen om 's menschen moeite te verlichten. Het gewicht van een last hangt af van de aantrekking, die de aarde op haar uitoefent. Maar veronderstel eens, dat de aantrekkingskracht der aarde ware weggenomen? Op eene andere planeet, waar de aantrekkingskracht geringer is, weegt een ton niet de helft van wat zij weegt op de onze. Het Christendom nu neemt de aantrekkingskracht der aarde weg, en dit is een van de middelen, waardoor zij de last der menschen verlicht. Het maakt hen burgers van een andere wereld. Wat gisteren het gewicht van een ton voor hen had, weegt hun heden niet half zoo zwaar. Zonder in iemands omstandigheden verandering te brengen, alleen door zijn horizon te verwijden en hem een andere maatstaf in handen te geven, doet het de wereld een geheel nieuwen aanblik voor hem verkrijgen.

Het christendom, gelijk Christus het geleerd

heeft, is de meest ware levenswijsheid, die ooit werd verkondigd. Maar als wij van christendom spreken, laat ons dan volkomen zeker zijn, dat wij het christendom van Christus bedoelen. Elk ander christendom is of een caricatuur, of eene overdrijving, of eene misvatting, of eene gebrekkige en oppervlakkige voorstelling van het ware. Van elk ander is het streven meest hopeloos, en zijn de resultaten jammerlijk. Maar onverschillig wie demensch is, door welk tranendal hij is heengegaan of welhaast zal gaan, er is een nieuw leven voor hem te vinden in den weg, door Christus gewezen.

HOE VRUCHTEN GROEIEN.

Indien „Rust” mijn onderwerp was, zou ik daar omtrent nog andere dingen wenschen te zeggen, en van nog andere soorten van Rust wenschen te spreken. Maar dat is mijn onderwerp niet. Waarover ik handel is, dat de christelijke ervaringen niet bij tooverslag zijn te verkrijgen, maar dat zij onderworpen zijn aan de wet van oorzaak en gevolg. En ik heb Rust alleen gekozen om in een enkel voorbeeld de toepassing van deze wet te doen zien. Als er tijd voor was, zou ik beurtelings bij al de christelijke ervaringen kunnen stilstaan en aantoonen, hoe dezelfde groote wet op elk hunner toepasselijk is. Maar ik geloof

dat ik beter doe met deze proefneming verder aan u zelve over te laten. Ik ken geen Bijbelstudie, die gij vruchtbaarder zult bevinden dan deze, of die u met de wegen Gods meer vertrouwd, of die uw christelijk leven degelijker en vaster zal maken. Eene enkele toelichting van hetgeen ik bedoel zal ik hier alleen nog bijvoegen eer ik eindig.

Hoe komen wij aan blijdschap? Ik heb een leerling van een zondagschool gekend, die het er voor hield, dat blijdschap iets was, bij hoopen gemaakt en ergens in den hemel bewaard en, als de menschen er om baden, stukken daarvan op de eene of andere wijze naar beneden werden gelaten en in hunne zielen ingebracht. Ik ben er niet zeker van, dat op dit punt, bij menschen die wijzer moesten wezen, eene even grove en zinnelijke voorstelling heerscht. In werkelijkheid is blijdschap evenzeer alsmart aan de wet van oorzaak en gevolg onderworpen. Niemand kan blijdschap

verkrijgen alleen door er om te vragen. Zij is eene van de rijpste vruchten van het christelijk leven, en moet als alle vruchten zijn gegroeid. Er bestaat in Indië een zeer aardig kunstje, het mango-kunstje genaamd. Een zaadkorrel wordt in den grond gelegd en met aarde bedekt, en nadat verschillende tooverformules zijn uitgesproken, komt binnen vijf minuten een in vollen bloei staand mango boompje te voorschijn. Ik heb nooit iemand ontmoet, die wist hoe het kunstje gedaan werd, maar ik heb ook nooit iemand ontmoet, die het voor iets anders dan een goochelkunstje hield. De menschen gelooven tegenwoordig vrij wel eenparig dat er orde heerscht in de natuur. Al kunnen zij niet verklaren hoe vruchten groeien, dit weten zij, dat zij niet in vijf minuten kunnen groeien. Er zijn levens, die niet eenmaal een stengel hebben, die de vruchten zou kunnen dragen, ook al groeiden zij in vijf minuten. Sommigen hebben in hun geheele leven nooit een goed

zaad van blijdschap geplant; en anderen, die misschien een korrel of twee geplant hebben, hebben zoo weinig in den zonneschijn geleefd, dat dezen nooit tot wasdom konden komen.

Hoe komen wij dan aan blijdschap? Christus heeft ons dien aangaande onderricht in eene van de schoonste Zijner gelijkenissen. In elk geval zou ik mij hier, even als toen ik over Rust sprak, op Zijn onderwijs hebben beroepen, want ik wensch niet, dat gij denkt, dat ik slechts mijne eigen meeningen uitspreek. Maar het treft nu zoo, dat er eene plaats van buitengewonen rijkdom in de Schrift is, waarin Hij over dit onderwerp handelt.

Ik behoef u die plaats niet in haar geheel te herinneren. De gelijkenis van den wijnstok is het die ik bedoel. Hebt gij er ooit over nagedacht, waarom Christus die gelijkenis uitsprak? Hij gaf haar niet enkel als eene schoone toelichting van algemeene waarheden. Zij was niet alleen eene

voorstelling van de mystieke eenheid, tusschen Hem en de Zijnen en van Zijn inwoning in de harten der Zijnen. Zij was dat alles; maar zij was meer dan dat. Nadat Hij haar had uitgesproken, deed Hij wat Hij gewoon was te doen, als Hij Zijne gewichtigste leeringen gaf. Hij keerde zich tot zijne discipelen en zeide, dat Hij hun zou meedeelen, waarom Hij haar had doen hooren. Het was om hun te zeggen, hoe zij blijdschap konden verkrijgen. „Deze dingen heb Ik tot u gesproken”, zeide Hij, opdat Mijne blijdschap in u blijve, en uwe blijdschap vervuld worde”. Zij was opzettelijk door Hem uitgesproken, met het bepaalde doel om hun Zijn geheim van het geluk mede te deelen.

Lees nu de voorafgaande verzen, en gij zult de oorzaken vinden, waarvan geluk het gevolg is, de bron, en wel de eenige bron, waaraan waarachtig geluk ontwelt. Ik zal die verzen niet in bijzonderheden nagaan, maar noodig u uit om zelve in den zin der woorden door te dringen.

Herinner u vooreerst, dat in het Oosten de wijnstok het zinnebeeld van blijdschap was. Zijne vrucht was het, die het hart des menschen vroolijk maakt. Toch, hoe onschuldig die vroolijkheid was — want het uitgeperste druivensap was de gewone drank aan den disch van iederen landman — zij was slechts van minder allooi en voorbijgaande. Zij was geen waarachtig geluk, en de wijnstok van Palestina's wijngaarden was de ware wijnstok niet. *Christus* was de „ware wijnstok.” Hier hebben wij dus de eigenlijke bron van blijdschap. Door welke middelen zij ook verkregen wordt, alle ware blijdschap heeft hare bron in Christus. Hiermede is natuurlijk niet bedoeld, dat als wij haar bezitten, zij dan uit Christus wezen in het onze is overgegaan. Wat op ons is overgegaan, is Zijne methode om haar te verkrijgen. In zekeren zin kunnen wij ongetwijfeld in de blijdschap of droefheid van een ander deelen. Maar daarvan is hier geen sprake. Christus is voor de menschen de bron van blijdschap, in den zelf-

den zin als waarin Hij voor hen de bron van Rust is. De Zijnen hebben deel aan Zijn leven en hebben daarom aan de gevolgen er van deel, en een van deze is blijdschap. Zijne methode van leven is zoodanig, dat zij blijdschap moet teweegbrengen. Toen Hij zeide, dat Zijne blijdschap in ons zou blijven, bedoelde Hij ook, dat de oorzaken, die zij had, zouden blijven voortwerken onder ons. Zijne volgelingen zouden door Zijn leven na te volgen ervaren wat met zulk een leven samengaat. Zijne blijdschap, de blijdschap die Hij kende, zou in hen blijven.

Het middel, waardoor deze blijdschap ons deel wordt, heeft Christus aangewezen met de woorden „die in Mij blijft draagt veel vrucht.” Eerst moeten wij vruchten dragen en dan kunnen wij blijdschap smaken, het eene is de oorzaak van en het middel tot het andere. Vrucht dragen moet voorafgaan; blijdschap volgt daar noodzakelijk op, gaat er noodzakelijk mede gepaard. Deels verkrijgen wij

haar door vruchten voort te brengen, deels door in gemeenschap te blijven met Christus, die ons daartoe in staat stelt. Ten deele wordt zij teweeg gebracht door het leven met Christus op zich zelf, door den vrede, het gevoel van veiligheid, de liefde die het met zich brengt; ten deele door den invloed, dien dit leven met Christus uitoefent op gemoed, karakter en wil; en ten deele door het leven en werken voor anderen, waartoe het bezielt, alsmede door de zelfverloochening en de vreugde over anderer voorspoed, welke daaraan verbonden zijn. Dit alles is nu het een, dan het ander, op zijne wijze een bron van rein geluk. Zelfs het eenvoudigste van deze middelen — wel-
doen aan anderen — werkt terstond en is onfeilbaar. Geluk is volstrekt niet iets geheimzinnigs. Wend slechts de rechte middelen aan, en gij zult het verkrijgen. Hij, die in Christus blijft, zal veel vrucht dragen; en veel vrucht dragen is gelukkig zijn. Het onfeilbaar middel tot geluk

is dus weldoen; en het onfeilbaar middel om weldoen te leeren is blijven in Christus. Het afdoende bewijs, dat hier eenvoudig de wet van oorzaak en gevolg geldt, is dat elke andere weg tot geluk, die kan uitgedacht worden, teleurstelt. Een bepaald gevolg kan altijd slechts door zijne bepaalde oorzaak worden teweeggebracht.

Is dan het verkrijgen van christelijke ervaringen ons eigen werk? Dat is het, maar alleen in denzelfden zin, waarin het ons eigen werk is, dat wij druiven verkrijgen. Alle vruchten *groeien* — het zij dat zij groeien in den grond of in de ziel; hetzij dat zij vruchten zijn van den wilden of van den waren Wijnstok. Een mensch echter kan ze niet *doen* groeien. Hij kan ze *aan het groeien krijgen* door alles te doen wat tot hun wasdom vereischt wordt. Maar de wasdom zelf komt van God. Oorzaken en gevolgen zijn door eeuwige wetten in de wereld vastgesteld, onafhankelijk van den mensch. Wat deze kan doen is zelf in

een reeks van gevolgen werkend optreden. Zoo kan hij de dingen aan het groeien krijgen, zoo kan hij zelf wassen, in geestelijken zin. Maar die groeien doet is de Geest van God.

Wat behoef ik hier meer aan toe te voegen dan dit: neem zelve de proef met deze methode. Beeld u niet in, dat gij de christelijke ervaringen verkregen hebt, omdat gij weet hoe gij ze verkrijgen kunt. Gij zoudt even goed kunnen pogen u te voeden door een kookboek te lezen. Als gij echter den eenvoudigen en natuurlijken weg volgt, dien ik u aanwees, dan meen ik u te kunnen beloven, dat gij niet teleurgesteld zult worden. Gebruik den tijd, dien gij tot nu toe hebt doorgebracht met het uitzien naar vruchten, tot het vervullen der voorwaarden onder welke zij groeien. De vruchten zullen dan komen, moeten komen. Wij hebben tot heden buitengemeen veel aandacht gewijd aan *gevolgen*, aan de christelijke ervaringen zelve; wij hebben ze beschreven, hoog

verheven, aangeprezen, er om gebeden — alles gedaan, behalve dat wij hunne oorzaken hebben nagespeurd. Laat ons voortaan rekening houden met oorzaken. „Te zijn, zegt Lotze, is in betrekking te staan.” Elke andere methode van christelijk leven is onzeker. Van elke andere methode om de Christelijke ervaringen te verkrijgen, geldt een „mischien”. Maar zoo zeker als deze methode geheel natuurlijk is, kan zij niet feilen. Haar waarborg zijn de wetten van het heelal, en deze zijn „de handen van den levenden God”.

Bij de uitgevers dezes is mede verschenen:

DE TWEEDE DRUK VAN
„HET HOOGSTE GOED”
EENE TOESPRAAK

VAN

Professor HENRY DRUMMOND.

Naar het Engelsch.

Prijs 60 cent.

In het oorspronkelijke werd dit boekje reeds
17 maal gedrukt, tot een getal van 300.000 exempl.